

Ženski pokret

ORGAN ALIJANSE ŽENSKIH POKRETA U KRALJEVINI JUGOSLAVIJI

<p>UREDNICI: Alojzija Štebi, Beograd Mletačka ulica 8, telefon 26-153 Darinka Stojanović, Beograd Negoševa ul. 23, telefon 25-131</p>	<p>Vlasnik za A.Ž.P. Milica Dedijer Beograd Čika Ljubina 8</p>	<p>Beograd 15 maja 1932 god. God. XIII Broj 5</p>	<p>Administracija: Knez Mihailova 46 Beograd</p>	<p>Broj poštanskog čekovnog računa 53.191. Izlazi svakog 15 u mesecu. Pretplata za godinu: Din. 36.— za Jugoslaviju Din. 50.— za inostranstvo</p>
---	--	--	--	---

S A D R Ź A J:

Članci :	Strana
Milica Bogdanović Ljubimka Draškić	66
„Pozivamo sve žene i muškarce“	68
XVI Internacionalna konferencija rada Milena Atanacković	69
Sednica upravnog odbora Alijanse ženskih pokreta . Alojzija Štebi	70
Brezposelnost in njeni vzroki (Konec) Alojzija Štebi	71
Penzije za majke Cirila Štebi Pleško	73
Život i rad indijske žene S. R.	74
Današnja ženska omladina Ivana Car	75
Feljton:	
Iz autobiografije Aleksandre Kollontaj M. B.	77
Beleške:	
Vida Jeraj. — U Ministarstvu pravde. — Žene izaslanici. — Komisija za cenzuru filmova. — Ženski pokret u Beogradu. — Adela Schreiber-Krieger. — Luise Dumont. — Alice Salomonova. — Sigrid Undset. — Hertha von Sprung. — Udruženje žena inženjera.	77

Sva je dakle krv smiješata; žalost i grijeh, boj i ljubav sve su narode sjedinile. Nijemci, Slaveni, Grci, Latini, svi smo se od azijskih ravšina razlučili, svi smo se opet približali grljenjem smrti ili života. Svi smo braća u slabosti i u kreposti, u diki i u sramoti. Nova građa i stare gomile, pustinja i dvor, more i gora, vojska i tamnica, zipka i greb, ovo sve nije nego jedan grad, jedna otadžbina sama.

Nikola Tomazeo — ISKRICE.

MILICA BOGDANOVIĆ^{*)}

Milica Bogdanović spada u onu generaciju intelektualki koja se je tek počela boriti za emancipaciju žena. Za njih je studirati značilo izvrnuti se gotovo potsmehu i žestokom osuđivanju ondašnjeg *comme il faut* sveta, značilo upotrebiti dvostruku energiju od one koju su u isti studij ulagali muškarci, da bi se mogle prebroditi sve poteškoće, koje su takvim ženama postavljali ondašnji običaji i ljudi. Jer, da upotrebim reči same g-de Bogdanović: »Mnogoj našoj obrazovanoj ženi u zrelih, ali ne staračkim godinama, učiniće se, ako joj užurbanost sadašnjice dopusti koji čas tihe sabranosti da se zamisli u svoju prošlost, kao da je proživela sto godina ženske emancipacije. Kod nas se u poslednjih četrdesetak godina u cjelokupnosti onoga što se obuhvata imenom »žensko pitanje« promijenilo toliko toga da bi Paul Bourget rekao da smo »brûlé des étapes«, to jest jurile, ne zaustavljajući se na svim potrebnim stanicama. No čini nam se da to nije naškodilo.« (Spomenica u proslavu osamdesete obljetnice rođenja Marije Jambrišak, Zagreb 1927. str. 39). — Rat je pospešio toliko proces razvijanja, da je tako jedan život dovoljan, da se gotovo proživi čitav razvoj toga pitanja i doživi konačan uspeh.

Onda je tek nedavno bio osnovan u Zagrebu Ženski privremeni licej (1892) trudom Marije Jambrišak i Natalije Wickerhauser, dviju prvih ženskih boraca u Zagrebu za žensku emancipaciju, a zaslugom Ise Kršnjavija. Takozvani »zaključni ispit« tog liceja nije bio ravan gimnazijskim maturama i nije davao prava učenicama da se mogu upisati na univerzitet. Zato su one, koje su to htele postići, morale ispitate zrelosti polagati na muškim gimnazijama. Nama je danas tako samo po sebi razumljivo da se srednja škola treba svršiti i na sasvim jednostavan, redovan način, da ne možemo ni zamisliti, da su još pre nepunih dvadesetak godina žene morale ulagati toliki napor za ono što je danas tako lako i jednostavno. Zato naše starije intelektualke zaslužuju dvostruko priznanje.

Iza tako svršenih srednjih škola g-đa Bogdanović se je upisala na univerzitet, gde je isto morala naići na prilično neprijazan prijem svojih muških kolega, ako uzmemo u obzir da je zagrebački univerzitet tek 1901 dopustio imatrikulaciju ženskim slušačima.

Studirala je istoriju i zemljopis. Položila je doktorat — kao prvi ženski doktor zagrebačkog univerziteta — o temi »Julijan Apostata prema hrišćanstvu«. Jedan od njenih ispitivača na rigo-

rozima, pesnik i profesor estetike na Univerzitetu, Franjo Marković, izjavio je da mu je bila radost i uživanje slušati njene odgovore.

Prilikom štampanja njene doktorske diplome imali su profesori muke kako da promene već ustaljeni latinski tekst koji je glasio samo za muškarce.

Posle svršenih studija bila je postavljena kao nastavnica na privremenom ženskom liceju, gde je — prvu godinu ili dve — morala, pokusno, služiti besplatno.

Nećemo se osvrutati na one sive godine rada po gimnazijama, gde čovek daje svoje najbolje snage da zasluži koru hleba. U koliko tu čovek nalazi radosti i uživanja, to zna skoro svaka od nas koja je tim putem prošla. Te godine i taj rad mogu značiti možda za njen unutarnji razvitak nešto — u koliko, to mi ne znamo. Kao njena učenica mogu samo reći, koliko je ona nama u svojim sjajnim predavanjima o francuskoj književnosti, o istoriji, o zemljopisu otvarala želje za znanjem, otkrivala lepote umetnosti i budila čežnje za dalekim zemljama i tuđim kulturama. Ona je u njima davala mnogo više nego što je to školski program zahtevao. Zapravo je u zagradama bilo ono glavno. Tu je ona davala da naslutimo kompleks etičnih problema koji su nju zanimali, davala nam je da se divimo njenom svestranom znanju i da uživamo u njenoj duhovitosti. Sve da Milica Bogdanović i nije radila socijalno, kulturno i intelektualno kao što to jeste, ona bi samo onim poticajem za rad koji je davala nekolikim generacijama učenica, ostavila trajan spomen.

U junu 1910, g-đa Bogdanović putuje u Rusiju. Sudeći po njenoj opširnoj knjizi o Tolstoju, po njenim predratnim člancima po časopisima o ruskoj književnosti i po njenom znanju ruskog jezika, to je morala biti njena otadžbina izabrana po duhu, koju zapravo svaki kulturni čovek ima negde izvan svoje domovine i gde se sprema da ode kao na hodočašće, pogotovo kad je onda u Rusiji živeo još Tolstoj, na vrhuncu svoje slave, koji je svojim mislima o religiji, životu i državi privlačio k sebi sve ljude koji su nastojali da izadu iz ukočenih forma svih tih ukalupljenih oblika. Ona ga je posetila u Jasnoj Poljani. — Posle tog puta, ona je priznata kao stručnjak za rusku književnost u Zagrebu i u ondašnjem *Savremeniku*, organu »Mladih«, piše prilikom stogodišnjice njihova rođenja, o Gončarovu i Hencenu, iscrpne članke. — 1914 ona kreće na letovanje u Švajcarsku, gde je zatiče rat. Provela je vreme rata u Ženevi, gde je vrlo oskudno živela dajući časove. Tu se je, koliko mi je poznato, pri-

^{*)} Prilikom 50 godišnjice (31 marta 1932) njenog života.

lično zanimala za rad pacifista iz kruga Romain Rollanda.

Posle rata vratila se je natrag u Zagreb, gde je bila profesor na Državnoj prvoj ženskoj realnoj gimnaziji sve dok nije, nedavno, dodeljena na rad na Višu pedagošku školu u istom mestu.

U književnom radu g-de Bogdanović ne treba tražiti neku liniju. Njen interes se ne ograničava na jedan smer književni, ili na književnost bilo kojega naroda. Nju privlače individue, »veliki pojedinci«. Ako pažljivije promotrimo te »pojedince«, videćemo da svi oni imaju nešto zajedničko: to su veliki borci sa samim sobom, veliki istraživači svoga ja, koji su se našli pred problemom života i smrti, dobra i zla, pred večnim pitanjem: zašto je život? i to pitanje nastojali da reše po svom nahodanju, tražeći pomoć u religiji. Ljudi rođeni sa svim nagonima zdravog, normalnog čoveka, koji su te nagone nastojali da savladaju snagom svoje volje i svoje misli, smatrajući da su ti životinjski nagoni najveća smetnja konačnom produhovljenju čoveka. U takvom odabiranju g-de Bogdanović ima nešto amaterskog u najboljem smislu te reči. Kao svestrano obrazovana žena, poznajući izvrsno gotovo sve glavne evropske jezike, došla je u kontakt sa svim književnostima. Kao inteligentna žena, pokušavala je samo da rešava problem života i smrti, dobroga i zla, smisla života. Kad je naišla na ličnost koja je znala jasno i opširnije da izrekne ono što je ona sama u sebi premišljala, oduševljavala bi se, proučavala, htela drugim ljudima da kaže ono lepo što je ona doživela u tome radu — i tako bi nastala studija u kojoj je iznela ličnost »pojedince« filtriranu kroz prizmu njenoga ja.

Zametak tog njenog interesa za gotovo usamljene individualnosti vidimo već u odabiranju njene doktorske teze. Izabrala je kao ličnost tog čudnog cara već kraja antike, koji je, zadojen starom grčkom filozofijom i književnošću, hteo da spasava svet od hrišćanskog mraka, da oživi olimpijske bogove i povrati onaj antiki smisao za lepo i dobro: kalokagatiju. Makar da je teza istorijska, g-da Bogdanović se trudi da nam u prvom redu prikaže Julijana Apostatu kao ličnost, psihološki, ličnost koja je pored svih svojih nastranosti, pogrešaka, obavijena nekim čarom »koji sve do naših dana draži maštu i psihologički interes«.

Sören A. Kierkegaard i Lav Tolstoj su ta dva »pojedince« koji su zaokupili sve simpatije g-de Bogdanović, koji su joj dali donekle odgovor na pitanja koja je sebi postavljala. To se naročito može reći za Lava Tolstoja, koji je za nju bio ne samo veliki pisac i mislilac nego i učitelj.

O Sören A. Kierkegaardu, tom usamljenom filozofu XIX stoleća, »danskom Sokratu«, ona piše studiju u »Savremeniku« godine 1914, 1915, 1916. Ta je studija, na žalost, nehajem uredništva ostala nepotpuna. Iza psihološki vanredno finog pregleda njegovog duhovnog razvitka, ona prelazi na opširno komentarisanje njegovih dela donoseći s povladivanjem njegove misli o estetičnom, etičnom i religioznom shvatanju života, kroz koje čovek prolazi kao kroz stupnjeve usavršavanja. Nešto o čemu se g-da Bogdanović ne slaže s Kierkegaardom je njegovo shvatanje o ženama i na to shvatanje ona živo reagira. Jer, »Kierkegaard drži da žena ne treba da dođe u neposredni odnošaj prema apsolutnom, veli, njoj dolikuje samo da je preko muža vezana s idejom, njena je zadaća da njega ublažuje nevinim spokojstvom svoje estetske neposrednosti, a svemu što joj idili smeta, poručuje anatemu. Žena ne smije poznavati tjeskobu sumnje, muku očajanja« (Savremenik, God. 9, br. 7 str. 375). Na takvo mišljenje g-da Bogdanović duhovito dodaje: »Pomislite, per impossibile, da se pojavi biće u obliku konja, koje samoniklo pati do filozofskih problema. Bila bi golema senzacija, ako bi se tom konju zacijelo dopustilo da bude filozof, asketa, tražitelj smisla života i ako mu se ne bi dala državna služba, da ne bi došlo do opasnih uspoređenja sa dvonožnim kolegama. Znanosti bi marljivo grizlo taj tvrdi orah, mnogi bi sumnjali je li sve skupa istina; ali niko, valjda ni sam Möbius, ne bi rekao: ti, kljuse jedno, ti ne smiješ da filozofiraš. Žena je u kud i kamo gorem položaju, nego što bi bilo ovo čudo od konja. U jednu je ruku grde na sve moguće načine, onda joj na sve moguće načine laskaju i na koncu vele, da mora biti baš onakva, kakvu su je grdili« (id. str. 374). Gđu Bogdanović, koja je sama došla u »neposredni odnošaj prema apsolutnome« mora boleti što ni Kierkegaard ni Tolstoj nisu znali da ženu cene po njenoj pravoj vrednosti niti su joj priznavali smisao za viši duševni život, oni čije je ideje o duhovnom usavršavanju ona tako svesrdno prihvatila.

Životno delo g-de Bogdanović je knjiga o Tolstoju, koja je izašla u Zagrebu 1927 godine. Ona se Tolstojem, tim »istraživačem egzistencijalne istine« neprestano bavi. 1910 ona ga posećuje u Jasnoj Poljani i provodi dva sata s njime u razgovoru, 1912 u »Savremeniku« ona referira o njegovim posmrtnim delima. Posle rata ona drži nekoliko predavanja o njemu. Ona tako stoji pod uticajem njegove ideologije, da provodi u život njegova etička načela. Čita i opet čita njegova dela, razmišlja i premišlja o njima. Raspravlja s njime. Proučava gotovo sve Tolstojeve kritičare i tumače. Plod tog rada i razmišlja-

nja praćenog velikom ljubavlju spram Velikog Čoveka je njena knjiga. S kakve strane je htela da prikaže Tolstoja, to ona sama najjasnije kaže u predgovoru: »Od onoga što se obično zove »biografski podaci« ova knjiga donosi samo koliko je potrebno da se razume duhovni razvitak Tolstojev, njegov odnos prema glavnim pitanjima ljudskoga života«. — Pišući ovo delo vršila sam dužnost i pravo samostalnoga proživljavanja problema što ih zadaje život. To me dovelo do gdekojeg poricanja Tolstojevih tvrdnja, a što se tiče njegovih nauka o »neprotivljenju«, do nove (bar za me!) teorije ljubavi i nasilja« (Lav Tolstoj, str. 5).

Prvih 75 stranica svoje knjige ona posvećuje Tolstojevu razvitku do Ispovedi. Ostalih 628 stranica ona posvećuje komentaranju Tolstojevih dela iza »prelom«. Po ovome razmeru u stranicama može se videti što je kod Tolstoja g-đa Bogdanović smatrala važnim.

Govoreći o Tolstojevoj mladosti i o njegovim ranijim delima naglašuje, nasuprot mnogim kritičarima, da kod Tolstoja nije bilo nikakvog naglog preloma u razvitku i mišljenju, već da su dela i misli njegove zrelije dobi i starosti plod prirodne i postepene evolucije njegovog duha, koji je uvek naginjao razmišljanju o životnim problemima, imao dubok smisao za tuđe patnje i u kojemu je uvek podsvesno tinjao plamen religije. Prelazi ma Tolstojevu misli o kritici crkve, religioznom nauku, o ostvarivanju ideala, preobražavanju svakidašnjice, vaspitanju, polnom životu, nauci i umetnosti, društvu i državi, neprotivljenja zlu. Iznosi ih vrlo opširno, dodajući katkad svoje mišljenje u koliko se ne bi s njime slagala, polemišući s Tolstojevim komentatorima kad bi se ona i oni razilazili u sudu. U čemu se naročito nije mogla sasvim složiti s Tolstojem, to je njegovo shvatanje o neprotivljenju zlu zlim. Ona ne odustaje od idealne čistote načela,

da je nasilje zlo, ali »niko od nas niti bi othranio dete niti bi sebe održao na zemlji, da se prema ljudima i životinjama savršeno odricao ne samo neposrednog nasilja nego i sudelovanja u takvom društvenom uređenju koje pretili nasiljem, u krajnjem slučaju smrću, onome koji dira život i svojini njegovih pripadnika« (Lav Tolstoj str. 678). Jer, »sve nasilje na kome se osniva zemaljska bezbednost njihova vršili su i vrše za njih drugi« (id. str. 679). Ali, religiozno odricanje od nasilja smatra najvišim stepenom do kojega čovek može doći.

G-đa Bogdanović je daleko od toga da bi time završila svoju intelektualnu delatnost. Ona opet sprema rad o jednom »pojedincu«, srpskom filozofu, Božidar Kneževiću, s pomoću kojega će još jednom iskristalisati svoju ličnost. Jer, njena ljubav spram pojedinaca kova Kierkegaarda i Tolstoja dolaze otuda što je ona sama jedna jaka individualnost i deluje tako na svoju okolinu i kudgod se pojavi. Na svakog s kim dolazi u doticaj, ona ostavlja utisak i uticaj. Treba samo da se setim našeg mladenačkog oduževljenja za njen duh, za njeno enciklopedično znanje i silnu savesnost u radu. Mi nismo bile samo njene učenice, bile smo gotovo njene sledbenice. Ona tako deluje i na slušaocima svojom živom rečju prilikom mnogih svojih predavanja. Ona tako deluje i u inostranstvu, bilo da odlazi kao delegat profesora u Hag ili kao ženski delegat na balkansku konferenciju u Atenu. Jer, čovek koji zna šta hoće, koji ima jednu idejnu liniju u svome životu, mora tako delovati na amorfnu masu ljudi koja živi bez cilja, bez volje, pogotovo kad su te odlike udružene sa svestranim znanjem, sjajnim govorničkim darom i razumevanjem za sve ljudsko.

Zagreb

Ljubimka Draškić

„ПОЗИВАМО СВЕ ЖЕНЕ И МУШКАРЦЕ“...

На иницијативу Ромена Ролана и Анри Барбиса основан је међународни одбор са задатком да окупи све жене и мушкарце, скупине и организације, који су спремни да се боре противу опасности нових ратова. Одбор ће сазвати конгрес 1 августа у Женеви, и за конгрес је издао проглас у коме међу осталим каже следеће:

„Буцети за наоружање пењу се до фантастичних висина, ратна наоружања свих држава шире се у неизмерност, производња у предузећима за оружје и хемијским индустри-

јама расте и тиме припреме за уништење целих континената са страшним средствима хемијског ваздушног рата. Позивамо све жене и мушкарце, без обзира на њихову политичку и синдикалну припадност, и све пролетарске, културно - политичке и социјално - политичке организације, уопште сва удружења без обзира на њихово политичко гледиште да се удруже за велики интернационални конгрес противу рата. Зовемо све жене и мушкарце, који су добре воље, да учествују на томе конгресу, који ће се одржати 1 августа 1932

године у Женеви, и да претворе тај конгрес у силну интернационалну демонстрацију противу ратних злочинаца и њихових средстава“.

Овај проглас потписали су између осталих: Romain Rolland, Henri Barbusse, Maksim

Gorki, Upton Sinclair, G-đa Sunjatsen, Theodore Dreiser, prof. Einstein, P. P. Langevin, Heinrich Mann, John Dos Passos, F. Masareel, Eleonora Despard, Jean Devanny.

XVI ИНТЕРНАЦИОНАЛНА КОНФЕРЕНЦИЈА РАДА

Од 12 до 30 априла т. г. одржана је у Женеви Интернационална конференција рада. Ове године било је заступљено 37 држава преко својих делегата, међу којима је било 12 жена, и то 7 као владини делегати или експерти, 4 радничка и 1 послодавачки.

На дневном реду је било 4 питања, од која три нарочито могу интересовати и женске организације, и то: 1) осигурање за старост, инвалидност и смртност; 2) Бесплатни бирои за посредовање рада; 3) Утврђивање доба старости за упославање деце у неиндустриске послове и 4) Ревизија конвенције о истовару и утовару на бродовима.

Прва два питања стављена су први пут ове године на дневни ред, те према методи и организацији рада само су начелно третирана, а њихово се решење очекује тек идуће године. Треће питање било је у својој завршној фази, т. ј. требало је да се донесе конвенција, која би имала да заокружи интернационално законодавство у погледу запославања деце.

XIII део уговора о Миру, који установљава Интернационалну организацију рада, јасно је изразио идеју, да се стални мир у свету може постићи само на бази једног социјалнога мира и социјалне правде. Стога Организација рада чини огромне напоре, да оствари боље и радикалније услове за рад, да осигура бољи живот радног света у свима земљама, да заштити од преране и претеране експлоатације свеже, младе снаге у човечанству итд..

Питање осигурања за старост, инвалидност и смртност, нужност спровођења тога осигурања, базира на моралној обавези цивилизованог друштва да уклони срамоту, која је вековима притискивала друштво у коме се радник, исцрпен својим доприносом рада у општој заједници, у моменту несреће, старости или његова породица у случају његове смрти, излаже недостојности тражења милостиње од оне друштвене средине, за чији развитак је он утрошио своју радну снагу. Материјална основа регулисана овога питања је баризарана на факту, да се последице радничког ризика неоспорно у сваком случају са мањим невољама могу поднети колективно, но што све те тешке ризике може поднети изо-

лована индивида или породица. Дискусија по овоме питању је дала доказа, да је време да се ово осигурање интернационално спроведе и загарантује, а идуће године, у завршној фази, вероватно да ће се постићи доношење нове конвенције, која ће јаче обавезати све државе да обезбеде радника и у овом погледу.

Друго питање које иде за тим, да се у целоме свету укину бирои за посредовање рада, који за главну сврху имају добит, било је предмет веома интересантних дебата. У самом XIII делу уговора о Миру, каже се: „рекрутоване радне снаге имало би се побољшати као хитан услов ради установљавања социјалнога мира“; а даље „радна снага се не сме сматрати као роба, или као прост предмет трговине“. Но како се до сада није још постигло, да се на основу овога принципа стане на пут разноврсној, невероватно тешкој експлоатацији радног света, који су преко плаћајућих бироа тражили запослење. И. Б. Р. је ставио ово питање на дискусију. Правилно решење питања да се онемогуће злоупотребе ових плаћајућих бироа, може бити постигнуто само једним интернационалним споразумом. Узалуд поједина национална законодавства доносе најлепше одредбе у томе погледу, не може се постићи жељени успех, докле год у једној земљи ти плаћајући бирои још постоје, и тежећи за што већом зарадом, која им је једини циљ, они преко својих агената успевају да развију своју злокобну секцију и на све остале земље. Позната је ствар, да су највеће и најстрашније жртве ових бироа од увек биле жене, и стога правилно решење затварања оваквих бироа у целоме свету, значило би и испуњење једне важне тачке програма многобројних женских организација.

По дискусији која је ове године вођена на конференцији по овоме питању, врло су позитивни изгледи за срећно решење и овога тешког социјалнога проблема. Можемо очекивати да идућа конференција рада усвоји једну конвенцију у томе циљу.

Треће питање, утврђивање доба старости за запослење деце на неиндустриске радове, изазвало је необично интересовање, како свих делегација, тако и публике уопште. Мислим

да је корисно напоменути, да постоје већ три конвенције, које регулишу године старости за запославање деце у индустријским предузећима, у пољопривреди и у поморству. Протекле године смо у нашем листу изложили, да је приликом прве дискусије по овоме питању општа жеља била, да се ова конвенција прошири на све радове, који нису обухваћени у тим ранијим конвенцијама. Тежња је дакле јасна, да се заокругли интернационално законодавство у томе смислу, да питање утврђења година старости за упославање деце у свима гранама рада буде интернационално уређено, и експлоатација дечје радне снаге тиме у многоме умањена.

Због малог простора ја ћу се ограничити само на излагање главних принципа, које садржи и нова конвенција.

Принципијелно је примљено 14 година као минимум доба старости за упославање деце. Само од овог општег правила учињени су неки изузеци. Први, или позитиван је изузетак тај, да се за специјално опасне радове, опасне по физичко и морално васпитање омладине, мора та граница повећати, тј. ставља се у дужност националним законодавствима да за радове те врсте повећају године старости на пр. до 16 или 18 година. Овде нарочито долазе у обзир сва предузећа, у којима се рад обавља на улици, као продавци новина и других ствари, запославање по јавним локалимa, као ресторани, кафане итд. у опште, све где та деца не могу бити под непосредним надзором послодавца а изложена су могућности експлоатације широке публике.

Али, поред ових изузетака предвиђени су и други, како се називају „негативни“, тј. изузеци за запославање деце испод 14 година старости. Први изузетак је у овоме смислу дозвољен ради стварне потребе да се деца појављују на сцени или на биоскопима платну. Дата је могућност да се националним законодавствима предвиди могућност запославања деце на позорници у кинематографским предузећима итд. још и пре 14 година старости, али само тада, кад је то потребно у интересу уметности, науке или наставе. И у тим случајевима апсолутна забрана мора бити за рад после пола ноћи, а уједно мора се успоставити строга контрола да се технички предузме све како би било потребно да се уклони свака опасност за физичко пропадање деце и како би се она обезбедила од моралне пропасти.

Други изузетак је предвиђен у циљу да се деца, већ од 12 година старости могу упославати на лакше радове у случају ако нису

више обавезна да посећују школу. Њихово запослење може бити највише 4 и по часа дневно. Али, осим овога, што се мора сматрати као оправдано, с обзиром на велику моралну опасност деце у то доба старости ако им се онемогући и запослење и посећивање школе. Конвенцијом је предвиђена могућност запославања деце од 12 година чак и ако су обавезна да посећују школу. Ово пак запославање може такође бити само за лакше радове и то највише два сата дневно.

За Индију, због специјалних прилика у тој земљи, Конвенција предвиђа веће изузетке.

Иако конвенција садржи извесне клаузуле (као што је могућност запославање деце од 12 година и поред школске наставе) са којима се не можемо сложити, она у целини својој ипак неминовно показује један озбиљан корак унапред у погледу регулисања дечјега рада. С обзиром да све конвенције, које се доносе на Интернационалним конференцијама рада, морају бити реалне, тј. да се могу у пракси спровести у највећем броју земаља, оне не могу нити би смеле бити модели у теоријском смислу ове речи. Ако би Конвенције одговарале најширим схватањима и најширим погледима, оне би ризиковале да буду остварене само у социјално најнапреднијим земљама. Овако, оне полако означавају успех у напретку социјалне заштите у свету, а сваким 10 година имају се подвргавати испитивању, што даје могућност да се стално у напреднијем погледу доносе измене. Узимајући све то у обзир, ову конвенцију морамо поздравити и тежити да она што скорије буде ратификована и од стране наше владе.

Београд

Милена Атанацковић

СЕДНИЦА УПРАВНОГ ОДБОРА АЛИЈАНСЕ ЖЕНСКИХ ПОКРЕТА

15 и 16 маја т. г. одржана је у Београду седница управног одбора Алијансе женских покрета, којој су присуствовали, поред Извршног органа, председнице Ж. П. из Љубљане, Загреба, Сарајева и Вараждина, заменица председнице Београдског женског покрета и леп број чланова управе и редовних чланова Женских покрета из Загреба, Вараждина, Сарајева и Београда. Женски покрети из Белог Манастира и Скопља нису били заступљени.

Главни предмет расправе првога дана био је разговор о разлозима, који су побудили Извршни орган да предложи Ж. П. на-

црт меморандума, приликом смањења буџетских расхода, и о разлозима, који су руководили Женски покрет у Загребу, да тај нацрт одбије. Циљ овога разговора није био да један другог убеђујемо за и против, већ је циљ био да утврдимо: да ли је поменути нацрт предлога био нужан и да ли је био у духу феминистичког покрета. Мој утисак са ове дебате је: да овај циљ нисмо постигли, и да смо се разишли са уверењем, да свака страна сматра себе да је она у праву, и да је баш она поступила у духу феминистичког покрета. Пошто намеравамо у идућим бројевима нашега листа да о овим питањима детаљније разговарамо, нећемо се сада задржавати на том питању.

Веома је важна тачка дневнога реда била разговор о досадашњем раду Алијансе женских покрета. Ту смо очекивали од чланова Алијансе да изнесу сасвим принципијелне замерке на рад Алијансе, или замерке с обзиром на њену тактику за последње три и по године. Но то није био случај. Све изнете примедбе су биле чисто административне природе, али ипак дебата по томе питању је била корисна, јер је осветлила прилике у којима је радила Алијанса.

Управни одбор је даље закључио да се скупштина Алијансе одржи 9 октобра у Љубљани.

На седници су били примљени следећи предлози:

Загребачки женски покрет је предложио:

1) Да Алијанса Ж. П. ради на томе, да се измени чл. 147 чиновничког закона, и то у томе смислу, да разведена жена губи право на пензију разведенога мужа само у случају, ако је њеном кривицом брак разведен. У противном, она да има право на пензију разведеног мужа, а ако је овај ступио понова у брак, онда обе жене имају делити његову пензију, сразмерно годинама проведеним са њиме у браку.

2) Да се преда претставка Министру Социјалне политике и народног здравља са протестом због погоршања положаја жене раднице ревизијом закона о осигурању радника, и да се тражи да се то исправи.

3) Да А. Ж. П. преда Министру Правде претставку ради изједначења мушкараца и жена у наследном праву, понављајући своје раније захтеве у томе правцу.

4) Љубљански женски покрет је предложио да А. Ж. П. тражи од владе и парламента, да се и код нас, по угледу на Норвешку, уведу „Материнске пензије“. Право на те пензије да имају све матере, које саме издржавају своју децу, као: удовице, разведене жене, које не примају алиментацију и ванбрачне мајке. (Више о овоме предлогу у чланку г-ђе Штеби у нашем листу).

Београд

Штеби Алозија

BESPOSLENOST IN NJENI UZROKI

(KONEC)

Izmed nesreč, katere prinaša že tako dolgotranja kriza, je največja nesreča brezposelnost, ker razjeda ustvarjajočo moč človeka in ubija njegovo vero v trajnost vsega, kar so postavile generacije pred njim in kar je dozidal sam. Nehote se mora vprašati: čemu? Obup, spričo trenutnega kaosa, mu daje povsem negativen odgovor, in zato gleda samo na to, da doseže maksimum zadovoljstva brez obzira na druge in na bodočnost, in težko bo izpremenil svoje mišljenje tudi tedaj, ako bi vse zopet prišlo v normalen tir. Brezposelnost, ki je tako obsežna kakor sedanja, mora izpodkopati moralne temelje sedanjega društva in bodočega. Stara resnica je, da vsaka materialna beda prinaša tudi moralno bedo. Materijelno bedo — izgube na zaslužku, izgube zaradi neizkoriščavanja industrijskih objektov, izgube zaradi nedovoljno obdelane zemlje, itd. — to vse se da popraviti, in bodoča pokolenja ne bi niti najmanje občutila, da smo bili na robu prepada. Samo moralni deficit jim bo žalostna dedščina.

Vse prejšnje krize so v največji meri zadele manuelno delavstvo, a današnja se razlikuje od prejšnjih tudi po tem, da zahteva žrtve iz vseh poklicev in vseh razredov. Koncem 1931. je izšla knjiga Carla Steuermanna, ki se je mnogo komentirala, z naslovom »Weltkrise- Weltwende«. V tem delu prikazuje autor izpremenjeni socialni kolorit brezposelnih: »Na potu k posredovalnici dela korakajo danes poleg industrijskega proletarca trgovec, bančni uradnik, tehnik, risar, kemik, igralec, knjigotržec, urednik. Poleg fabrične delavke hite k izložbam dnevnih listov, k posredovalnicam za film in modele stenotipka in direktisa, balerina in privatna tajnica, dama iz bara in igralka, artistinja in akademičarka. Široke množice srednjega stanu se potapljaajo v vrtincu brezposelnosti.« Potem nadaljuje: »Posebno strašen je položaj za mladino. 300.000 mladih ljudi izpod 18 let je brez posla (to velja za Nemčijo). Mnogi od njih so šele zapustili šolo in učno dobo. Bili so srečni v nadi, da bodo zasta-

vili svoje mlade moči v službo preišljenega in uspešnega delovnega življenja. Preobrat v konjunkturi jim je zaprl vrata pred nosom. Njihovi naravni pravici na delo ne morejo zadostiti. Življenje brez upa jih čaka. Zaprta so vrata fabrik in pisarn. Najboljše fizične in duševne moči propadajo. Akademski proletariat ne more v poklice, laboratorije, šole. Eksistence mladih pisateljev, znanstvenikov, umetnikov padajo v brezdno.«

Slika materijelne in moralne bede sedanje brezposelnosti je mnogo strahotnejša kakor vsaka prejšnja, in ravno zaradi tega se moramo nehoti vprašati, ali je sploh mogoča uspešna pomoč, namreč pomoč v smislu, da se daje namesto zaslužka podpora. Vse države, ki imajo obvezno zavarovanje za slučaj brezposelnosti — to so Velika Britanija, Nemčija, Avstrija, Irska, Italija, Poljska, Rumunska in 9 švicarskih kantonov — morajo vse bolj in bolj krčiti te podpore, kar je razumljivo, ako pomislimo, da število brezposelnih raste, a državni dohodki vsled omejenega pridobitnega življenja padajo. Nemška vlada ravno sedaj razmišlja o tem, da popolnoma ukine podpore, in da jih prevali na strokovne organizacije delavstva in organizacije delodajalcev. Belgija, Danska, Finska, Francija, Norveška, Nizozemska, Čehoslovaška in 14 švicarskih kantonov dajejo brezposelnim podpore po takoimenovanem gentskem sistemu. »Gentski sistem« sloni na kombinaciji strokovne organizacije in občine. Švedska, Mažarska, Letonija, Estonija, saarsko ozemlje in naša država so brez (izvzemši podpor, ki jih dajejo delavske strokovne organizacije same) zavarovanja za slučaj brezposelnosti. Zjedinjene države Severne Amerike tudi še niso uvedle obveznega zavarovanja in vse je prepuščeno strokovnim organizacijam ter privatni iniciativi. Mnogi mislijo, da je najuspešnejši način v boju proti brezposelnosti takoimenovana produktivna pomoč, t. j. da se nezaposlene zaposli s kakoršnekoli delom. V tem pravcu se je mnogo storilo ali tudi ta način je spričo ogromnega obsega nezaposlenosti samo kaplja na razbeljeno železo. Danes je tudi ta način silno težko izvesti, ker ni razpoložljivega denarja za takšna velika dela, ki bi zaposlila dober del brezposelnih. Načelno stališče proti te vrste pomoči sta zavzela Beatrice in Sidney Webb v njihovem znamenitem delu »Problem bede«. Po njihovem mnenju je tudi produktivna pomoč samo miloščina, a poleg tega so njene psihološke reakcije škodljive. Za te vrste dela angažirajo delavce brez obzira na njihove kvalifikacije, značaj, sposobnost in zato takšno zaposlenje ne prikazuje efekt, ki bi ga moralo pokazati spričo visoke stopnje organizacije dela, razdelitve, nagrad itd. Webbova pravita:

»Glavna nevarnost tiči v slabem vplivu na osebe, katerim hoče pomagati. Natrpanje najrazličnejših elementov, njih enakomerna zaposlitev brez obzira na prejšnje delo in nagrado, katero so sprejemali, delo, za katerega vsi vedo, da mu je edini namen ta, da jih zaposli, da ga ne morejo pustiti niti morejo biti odpušeni, dalje zaslužek, ki je odrejen samovoljno namesto po tržni višini, ki velja ravno za to ali ono delo: vse te okolnosti strašno vplivajo na delavstvo.« Webbova predlagata, da se države pobrigajo na drug način za delo ob času, ko se začno pojavljati krize. Države bi morale vsako leto od bužjetiranih izdatkov za svoja naročila zadržati 3—4% in sicer tako dolgo — izračunala sta približno 10 let — da se nabere precejšen del neizvršenih državnih naročil in odgovarjajoči fond v denarju. Ko se pojavi kriza, da država takoj naročila za vsa projektirana dela, delavci bi dobili delo, ki odgovarja njihovi kvalifikaciji in višini dosedanjga zaslužka. Predlog Webbovih do danes ni usvojila niti ena država in zato nimamo praktičnega potrdila njihove pravilne teoretične zamisli. Ko sta Webbova pisala svoje delo o bedi — še pred vojno — naravno nista mogla vedeti, da bo kriza zavzela tako ogromen obseg. Predvojne krize so bile vedno mnogo, mnogo lažje in smatralo se je že za veliko nesrečo, če je bilo v kaki državi pol milijona brezposelnih.

Predlog Webbovih je še z druge strani v skladu z intencijami onih, ki so prvi — to so bili Angleži leta 1912. — organizirali pomoč v slučaju brezposelnosti. Namen je bil dvojen: brezposlenemu ni treba prevzemati delo brez obzira na plačo in lažje prebrodi čas brezposelnosti. Zakonodavec je brez dvoma hotel obdržati delavcu tudi v najtežjih dneh življenjski standard in njegovo dostojanstvo. Tak način pomoči ga čuva pred padcem v takozvani »Lumpenproletariat«, hkrati pa ga čuva tudi pred ponižanjem, ki ga čaka, ako prodaja svoje delo za vsako ceno. Pomoč, ki jo prejema danes brezposelni ni več na tej moralni višini.

Današnja katastrofa je zavzela prevelik obseg, da bi zadostovala stara sredstva. Za ozdravljenje sedanjega bolnega stanja ponujajo brez števila lekov, izmed katerih so — po mojem prepričanju — realni edino oni, kateri zahtevajo, da se iz temelja izpremeni današnji gospodarski sistem. Toda oni, ki zahtevajo izpremembo, vedo, da tega ne more izvršiti ena sama država, oni vedo, da je to naloga vsega človeštva. Kakor te katastrofe ni zakrivila ena sama nacija, kakor ni niti ene nacije, ki ne bi občutila te katastrofe, prav tako ni mogoče, da bi ena sama rešila ta problem. Bistvo problema je, da ne moremo več živeti v gospodarskem sistemu, ki se ne ozira na

stvarne potrebe človeštva, ki ne vodi računa o tem, koliko more človeštvo konzimirati. Naravno in logično je, da se toliko proizvaja, kolikor se more konzimirati. Uravnovesenje med potrebo in proizvodnjo se more doseči le tedaj, ako se izmenja osnova današnjega gospodarskega sistema. Danes je ta osnova kapital, nekaj popolnoma anonimnega; če bi pa bila osnova gospodarskega sistema *delo* — in ta tendenca se že pojavlja — bi do takih potresov, kakoj je sedanji, gotovo ne prišlo.

Za tak preobrat morda človeštvo še ni dovolj pripravljeno v moralnem pogledu, ker tak pokret ne sme biti vezan na silo in nasilje, nego mora biti zavestna težnja, akt poln odgovornosti in uvidevnosti.

Katastrofa, ki je zadela človeštvo, je strašna. A pomoč? Pomoč je v tem primeru samo neznamen prilog onih, katere ta val še ni zajel, onim, ki že opupujejo, kajti dolgo bo še trajalo, predno se bo to stanje izboljšalo. Ako se človeštvo odloči za temeljito lečenje, bo to težak in mučen proces. Bodoče generacije ga bodo dovršile, mi moremo storiti samo eno: pripravljajmo teren in poslušajmo glas našega srca, ki nas poziva, da pomagamo, kolikor je v naši moči, iz solidarnosti, ki mora vezati vse človeštvo, da ne ostane ta pojem le prazen zvok. Ako pa mislimo, da je ta pojem samo blesteča fraza za paradne govore, potem je logično, da gledamo mirno na bedo in rešujemo sebe.

Beograd

Štebi Alojzija.

ПЕНЗИЈЕ ЗА МАЈКЕ

Kod nas se u veřini sluĉajeva brinu samo privatne organizacije za one majke, koje nemaју dovoljno sredstava da dobro odneguju i vaspitaju svoju decu. Međutim su mnoge drzave to pitanje rešile na taj način što su mu dale zakonски osnov. Poznato je da svaki drugi način regulisaња toga pitanja suviše zavisi od raznih okolnosti s kojima mora da rachuна svako хумано друштво при скупљању новчаних средстава за помоћ материма; познато је даље да субвенције државе и општина зависе веома често од „свакодобне политичке консталације“ и да се чак помоћ преко хуманих друштава често дели са политичког гледишта. Тако је свуда у свету, не само код нас. Прве које су се дигле против оваквог решења су биле норвешке жене које су предложиле у парламенту да се уведе закон о „пензијама за матере“. Норвешка је прва европска држава која је документовала поментим законом да трошак државе или општине који она прими за матер није непродуктиван трошак, него да носи стоструки интерес.

Деци треба сачувати матер ако им је смрт украдила оца, или ако их је отац несавесно и лакоумно напустио. Материнство је тако узвишено да га не смемо још и даље понизити тиме да се мајци — кад је у нужди — даје милостиња за коју мора још богорадити, него да је дужност друштва да јој помогне баш ради материнства, и то у форми сталне ренте или пензије, коју прима од општине. Уместо обичајне милостиње треба осигурати свакој мајци моралну помоћ и такође сталну новчану помоћ у таквој размери да она може са децом скромно, али пристojно живети. Даље је дужност сваке општине

да се брине за свако дете, које је потребно заштите, и то без обзира да ли је рођено у браку или не. За криминалне чине матера пре свега неодатих матера, сноси одговорност целокупна људска заједница и стога је она позвана да таквој мајци помаже морално и материјално. Овакве мисли су водиле норвешке жене кад су предложиле године 1919 да се приступи остварењу пензија за матере. Овај предлог (најпре само за престоницу Норвешке, за Осло) дале су прве жене из радничке партије, а прихватиле су га одмах све остале странке. Парламенат је године 1919 примио предлог и годину дана доцније га узаконио.

Суштина закона је следећа: свака жена са децом, а без мушког хранитеља, дакле удовица, разведена жена, које не примају довољно високу алиментацију, и неодате мајке имају право на општинску годишњу ренту, ако станују у тој општини 15 година. Рента се одређује најпре према висини евентуалног жениног прихода и према броју деце. Ренту прима за децу до њихове навршене 15 односно 17 године живота. Мајка која је неспособна за рад, прима још нарочити додатак. Поред тога имају мајка и деца осигурано бесплатно лечење у болници или код куће.

Закон о пензијама за мајке има следећу мотивацију: доказано је да мајка може свој природни и узвишени задатак: да васпита децу за вредне чланове човечанства најбоље извршити у својој кући. Ако мајка мора на рад ван куће, деца остану остављена сама себи, пропадају у сваком погледу и падну раније или доцније на терет општина. Стога је за општину много боље ако *благовремено* пружу-

жа довољну помоћ; на тај начин она уштеди доцније непродуктивне трошкове, који је терете ако мора плаћати за своје општинаре, трошкове у дечјим домовима, поправилиштима, болницама, лудницама и казним заводима. Ако, наиме, прими општина дужност да заштићава мајку и дете нарочитим рентама, она заправо не прима на себе нове терете, него у суштини сконцентрише сва издавања као што су субвенције друштвима, милостиње, хитне помоћи, плаћања дечијим домовима на једну позицију. Свога се не мења много, него се диже начин социјалне помоћи на виши ниво.

Увођењем пензија за мајке, које се исплаћују преко општина, постиже се такође строжији надзор над малом породицом, јер општина има интерес у томе да види како се троши њен новац. Преко тога надзора општина може одмах одузети мајци редовну помоћ и децу, ако се увери да на пр. мајка живи неморалним животом. Ако мајка више воли такав живот, њој се одузимају деца и помоћ, она постане слободна свих обавеза, али мора и сама да сноси све последице.

У Норвешкој је било спровођење закона за материнске пензије лако, јер та земља има од године 1915 модеран закон о регулисању односа између деце и родитеља, нарочито обзиром на децу неудате мајке. Према овом закону, који носи име предлагача Кастберга, у првом реду је дужност родитеља да се брину за децу и то без обзира да ли су деца рођена у браку или не. Права детета према родитељима, брачног и ванбрачног, потпуно су једнака, т.ј. и ванбрачно дете има право наследства од свога оца, може носити његово име — све као што важи за његову брачну децу. Дете неудате мајке мора се васпитати и школовати према приликама у којима је онај родитељ, дакле отац или мајка, која заузима социјално виши положај. Отац детета неудате мајке мора надокнадити мајци све трошкове

око порођаја или абортуса, ако нема средстава, он се упути на присилни рад. Отац, који после не плаћа редовно алиментацију за дете, казни се затвором, конфискују му се имање или приход; он не сме напустити земљу док не осигура целу суму алимента до прописане старости детета, то је до 15 односно 17 године. Ако отац детета успе да напусти земљу на тај начин да му при том помаже неки агент или ко други, то лице мора плаћати место оца све штогод прописује закон да треба дати детету. Само у случају, ако отац није способан за посао, ако је болестан, сиромашног стања итд. плаћа место њега надлежна општина. Овај норвешки закон има још одредбу да неудата мајка мора навести име оцу детета, и даље, ако се испостави да је у критично доба мајка имала везе са више мушкараца, сви они сnose солидарно све трошкове за дете на тај начин што плаћају одређену суму општини, а општина мајци. Ако се мушкарцу не може доказати да је баш он отац, али је доказано да је био у критично доба у вези са мајком детета, он мора све дотле сносити прописане трошкове док се не пронађе прави отац. Дете остане код мајке и само у примеру да се докаже да мајка не врши добро своје дужности, дете се да оцу, у томе случају закључак мора бити једногласан између мајке, оца и надлежне власти.

Из свега овога се види, како је Норвешка праведно решила питање деце, која остану без мушког хранитеља. Свака културна земља морала би прилагодити ово норвешко законодавство приликама својим и спровести начело да *удовице, разведене жене и неудате мајке морају имати законско право на месечне ренте, које примају докле год се деца не оспособе за самостално привређивање*. Ако таква мајка постане неспособна за рад кад је извела децу на пут и нема никакве приходе, она нека има право на трајну пензију.

Љубљана

Цирила Штеби-Плешко

ŽIVOT I RAD INDIJSKE ŽENE

Na poziv *Ženskoga pokreta u Zagrebu* održala je *Mrs. Hilda Wood*, pretstavница ženskih saveza u Indiji i potpretsjednica triju radničkih udruženja, poštanskih nižih činovnica i grafičkih radnica, predavanje o životu i radu indijske žene. Gospođa, rodom Engleskinja iz Manchestera, živi već 18 godina u Indiji, pa je imala mnogo prilike, da na izvoru vidi i prati rad indijske žene.

S obzirom na to, što se šire najkontradiktornije vijesti o Indiji, *Mrs. Wood* osjeća po-

trebu, da što češće govori o Indiji i da prikaže prilike dalekog Istoka onima, koji ga ne mogu posjetiti.

90% pučanstva čine seljaci, koji žive najprimitivnijim životom. Veoma su siromašni, pa žive jedni u trošnim kolibama, drugi i to manji dio u malim kućama, a jedino skupovi (nalik našim zadrugama) od nekoliko porodica sa 30 i više članova žive u većim zidanim kućama. Stolina i stolaca nemaju, osim u prostoriji, u ko-

joj gospodar prima goste. Inače sjede na zemlji.

Kod jela ne služe se tanjurima, žlicama, noževima itd. nego jedu prstima i dlanom i to s velikom vještinom krutu i tekuću hranu. Mjesto tanjura služi im lišće od banana. Bogati ljudi služe se uobičajenim posudem i imaju često srebrne zdjele.

Obrazovanost žena je očajna. Tek 20% zna čitati i pisati. Ali, iako su djeca nepismena, primaju stanoviti odgoj usmenom predajom od matera i baka. — Haljine su im duge 18 jarda (18 rifa). Vrlo ih vješto i spretno omotaju oko tijela. Ispod te nešivane tkanine, koja je kod bogatih žena vrlo skupocjena, dok siromašne žene plaćaju oko 100 dinara za cijelu haljinu, nose žene male košuljice.

Žene teško rade. Obavljaju iste poslove kao i muškarci, u kući i oko kuće, u vrtu, na polju, kod gradnje kuća itd. Dobivaju za takav posao plaću od 128 dinara mjesečno, dok muškarci dobivaju nešto više. Većina porodica, sastojeći se od pet članova, ne troši poprečno za hranu više od ca. 170 dinara mjesečno. Za nastambu plaćaju ca. 32 dinara mjesečno. Žena za djecu (nurse) zaslužuje 250 dinara. Sobari i kuhari su samo muškarci, te dobivaju 300 dinara. Takve plaće daju samo Evropljani, dok Indijci plaćaju još manje.

Narod formalno glada. Razlog ove strahovite bijede jest u ovome: kako narod nema gotovo zaslužbe, pozajmljuje novac, za koji plaća lihvarske kamate od 36%, koji put i do 50%. Naravno da se takvi dugovi teško otplaćuju, a prema tradiciji u Indiji ima još sin da plati očev dug. Mjesto da zasluženi novac ulože u zemlju, u koji posao itd., oni vječno moraju otplaćivati dugove. Zemlju redovno drže samo u renti. Mnogo su krivi i strani trgovci, koji zasluženi novac odnose u Evropu i tako Indiji oduzimaju novac.

Kraj ovih mračnih strana života iznenađuje nas činjenica, da žene imaju parcijelno aktivno i pasivno pravo glasa u općinama i u pokrajinskom saboru. Nije se trebalo ni boriti za to, jer

su im muškarci, smatrajući ih sebi ravnima, odmah dali ta prava. Na ženskim skupovima mnogo se raspravlja o pitanju, kako ovo restringirano pravo treba da postane općenito. Žene viših klasa pokazuju najveći interes za socijalni rad. Ima ih učiteljica, činovnica u općinama, liječnica itd. Kako učiteljica ima manje nego učitelja, a više se traže, to je njihova plaća 350 dinara, dok učitelji dobijaju samo 250 dinara mjesečno. Samo je jedna žena advokat i jedna žena nadzornik fabrike. Žene rade pod jednim higijenskim prilikama pa je velika potreba za socijalnim radnicama, koje bi trebalo da osnuju kolijevke, domove, obdaništa i druge socijalno-sanitarne ustanove. Sveindijski ženski savez s ogromnim brojem članica razvija najintenzivniji rad na tome području. Mnogi pododbori šire propagandu u sve krajeve Indije.

Što se tiče ženidbe djece, hoće Mrs. Wood da ispravi mnogo krivo mišljenje. Ona veli, da postoje dve ceremonije: zaruke, nakon kojih djeca ostaju svako kod svojih roditelja, i vjenčanje, za koje zakon određuje kao najniže doba 16 godina za djevojku i 21 godinu za mladića. Prema statistikama bolnica u Bombay-u i Madras-u poprečna je starost matera kod prvog poroda 18 godina.

Predavačica svršava s opisom pojedinih kasta, među kojima nekoć nije moglo biti nikakova kontakta, dok se danas te ograde potpuno gube izuzevši u dva pravca: različite kaste ne jedu zajedno i ne žene se međusobno.

Posvetivši još nekoliko riječi dubokoj filozofiji indijske vjere, koja nema ni truna dogmatičnosti, svršava Mrs. Wood s konstatacijom, da indijske žene nisu niti inferiornije niti superiornije zapadnim ženama, ali da žive poddaleko težim materijalnim i moralnim prilikama, pa je na nama, da im poklonimo sve svoje simpatije i pomognemo im, kagkod i kolikogod možemo.

Zagreb.

S. R.

DANAŠNJA ŽENSKA OMLADINA*)

I.

Kad sam odabrala tu temu, imala sam namjeru da potaknem među nama malu polemiku. Htjela sam da čujem što misle o tome i druge drugarice, jer ima stvari u kojima još nemam ni sama stalnoga suda, pa će mi biti vrlo drago da čujem

*) Veoma nam je milo što možemo objaviti ova razmatranja mlade i bistre djevojke, koja su dokaz da današnja omladina ozbiljno posmatra život, da sistematski radi i da samostalno misli. — Uredništvo.

mišljenja drugih koja nijesu kao moje, pa možda onda nadem bolji put. Mislim da je ova tema najzgodnija za nas početnice u međusobnom polemiziranju, jer smo se sigurno sve, manje ili više, njome bavile. Neprestano čujemo oko sebe o emancipaciji žene, o ravnopravnosti itd. Čujemo s jedne strane da je današnja omladina bolja od prijašnje, s druge strane protivno (što je mnogo češće). Ljudi najradije govore o »dobrim starim vremenima« pa su nam toga već pune uši (samo čini mi se da su ta »dobra vremena«

vrlo stara, jer su o tome pisali i stari pisci kao i današnji, dakle, sad smo barem u paklu ako ne i dalje). Usprkos tome mi idemo napred, ta u našoj dobi bi čovjek prošao i kroz pakao kad bi znao da će tamo naći nešto novo. No, nije to svojstvo samo našega vijeka, takova je bila mladež oduvijek i upravo ta težnja za novim jedan je veliki uzrok ljudskome napretku. Samo postoji razlika između prije i sada: prije je bila nosilac tih ideja muška mladež, dok se sada javlja i ženska mladež. Potpuno je razumljivo da to mnogi »dobri stari ljudi« ne mogu shvatiti. Ta kako se ne bi zgražala, na primjer, jedna baka kojoj je ideal bio lijepa unučica sa što duljom kosom, sa strukom da ga obujmiš s dva prsta, stidljiva, slatka, ljubezna i pokorna, potpuno privržena i vezana uz kuću. Ako bi uz to znala »parlirati«, odsvirati na klaviru nekoliko valcera, e, baka bi sva blažena plela čarapu i molila se Bogu plaćući od sreće. Ali, kad ta jadna starica ugleda pred sobom jednu svježju otvorenu djevojku, kratke kose, kratke suknje (ili čak u hlačama), koja ide u školu kao i muškarci, ili pače s njima i govori o nekoj ravnopravnosti s muškarcem, — e, ta ne može misliti drugo, nego da je sam nečastivi ušao u taj mladi svijet. Medjutim, taj mladi svijet ide dalje tim putem, spreman je boriti se protiv svega, što mu staje na put, jer ga vodi viša želja, viša ideja: sloboda. Današnja djevojka hoće da se riješi svega što steže njenu volju, da izgradi sve svoje sposobnosti, hoće da postane čovjek. Ona ne može shvatiti svoju vršnjakinju iz prijašnjih vremena koja je već od svoje 13 godine pripremala opremu i čekala na milost kojega muškarca koji će je uzeti za ženu vrlo često zbog novca, i postati joj gospodarem. Ako se pak nije udala, postala je suvišan i težak teret, postala je usidjelica, »stara frajla«. No čini mi se da pomalo nestaje takovih bića i držim da se možemo s pravom nadati da će uopće nestati te naše sramote. Da, sramota je današnjoj djevojci da traži sreću i svrhu u nekome drugom čovjeku, pa da je izgubljena ako toga ne nađe. Ona hoće da bude dosta sama sebi kao i muškarac. Zbog toga je samostalna i odvažna i upravo u tome se mnogo razlikuje od prijašnje djevojke. Dok prije djevojka nije smjela imati svoje volje, danas je ona ima gdjekad i previše, ili bar prerano. Naime, stariji govore u tome slučaju da je tvrdoglava. No neki »tvrdoglavci« kažu: »Tvrda glava — jaka volja«, pa ako to usvojimo, opravdale smo se, jer iako svi drže tvrdoglavost za manu, a ono za jaku volju govore svi da je vrlina. No bila to tvrdoglavost ili jaka volja, ona je tu, a držim da je to samo napredak, jer time postajemo ljudi. Ta od malena slušamo: »Bog je dao čovjeku razum i slobodnu volju«, a držim da smo sve saglasne u

tome da je žena — čovjek. Ne znam doduše kako se riješilo na jednom crkvenom saboru pitanje: »Ima li žena dušu«, no danas mislim, da u to sumnjaju vrlo rijetki i najgori ženomrsci.

II.

Nešto je vrlo važno ušlo u život današnje djevojke i tu se potpuno udomaćilo, a to je sport. Dok su se prije njime bavile samo najbogatije djevojke, danas su ga usvojile gotove sve. Propisuje ga higijena, a traži ga i sama mladež, jer se upravo tu može osjetiti ona lakoća, ona želja za slobodom kojom diše mladost. Samo sad je već kod mnogih sport izgubio svoju prvobitnu zadaću, postao je zanimanje, a ne samo zabava. Meni se barem ne sviđaju sve te utakmice i natjecanja gdje se kvare socijalna čuvstva, javlja se jedino želja za pobjedom, a to se razvija u pravo strančarstvo. Medutim, to više vrijedi za mušku mladež, djevojke nijesu ipak toliko u to ušle, već služe najviše kao »kibici«. Inače je sport mnogo doprineo tome da se razvio nevezaniji, slobodniji saobraćaj među mladićima i devojkama. Nestalo je one ukočenosti koja ih je prije dijelila kao dva različita i daleka svijeta.

Uopće, u današnje djevojke nema više one lažne stidljivosti koja je prije bila gotovo zakon. Ona gleda svemu što je ljudsko otvoreno u oči, hoće da bude sa svime na čistu, ona je realna. To je za današnji život koji je sav u znaku krize i bolje i praktičnije, to je čak potrebno ako hoće da postigne u životu onu samostalnost za kojom teži, jer ko će sam da živi, ne smije gledati život u nekom idealnom svjetlu. No time je nestalo one poezije mladosti, nestalo je onoga toliko opjevanoga djevojaštva u kojemu je ipak bilo i nešto lijepo. Čitamo, a i čujemo, kakav je to bio velik događaj kad je djevojka išla na ples. Ta sve dane prije plesa govorilo se samo o njemu, a koliko vremena poslije njega neprestano su se javljale uspomene, neprestano se otkrivala nove pojedinosti. Danas toga više nema u tolikoj mjeri. Može netko vrlo voljeti ples, no svi se dojmovi brzo izgube. Može da je to i zbog toga što sad djevojka pohada više zabave nego prije, a osim toga prima u školi i drugdje neprestano nove dojmove, pa ne može ovaj sam toliko zavladata. Mnoga je u tome spriječena radom, osobito umnim radom kod čega joj duh nije tako slobodan kao na pr. kod kućnoga posla. Iako sam ja najveći pristaša ovoga realnoga gledanja na svijet, ne mogu poreći da mi je gdjekad i žao za onom poezijom. Tako barem nije čovjek u mladosti govorio: »Život je težak«, tu frazu koju izgovori sigurno svaki čovjek. Danas to govori i mladež, dok je prije bila, osobito ženska omladina, dosta dugo pošteđena od toga. Ona se slobodno i bez velikih

briga odgajala i uživala u životu. Medjutim, kolikogod se to čini ljepšim, imalo je mnogo puta i teške posljedice, jer je bilo teško buđenje u pravi život do čega je ipak jednom moralo doći. Takova je djevojka vidjela svijet kao divan leptir, žarkih, šarenih krila za kojima je neprestano žudila, no kad joj je došao u ruke, prah mu je s krila otpao, i u njenoj ruci je ostalo sasvim nešto drugo nego što se nadala. To je sananje na mnogo vrlo zlo djelovalo i mnoga je to skupo platila. Danas je djevojka sačuvana od toga (nije posve, jer već sama mladost voli gledati sve u ljepšem svjetlu). Ta danas već dijete zna za krizu, a mnoga je djevojka osjeća makar u tome što se mora odreći nečega što bi vrlo željela, ili pak, budući da nije vezana samo uz kuću, dolazi više među svakovrsne ljude i tako može na oči vidjeti tuđu nevolju, a mnoga je prisiljena da već i zarana sama zaslužuje i pomaže roditeljima. Tako ona zagleda rano istini u oči, brzo joj prođu mnoge iluzije, rano joj prođe mladost. To čini da je ona nešto grublja, tvrđa nego što se čini da je bila prije. Redovno ljudi postaju grublji, kad rade grublje poslove, pa nije ni čudo da današnja

djevojka nije tako meka kao prijašnja kad joj je život ozbiljniji i grublji. To se mnogo očituje i u saobraćaju s drugima. Nema više one ukočene etikete, te zlatne ljuške koja skriva neiskrenost. Svakako je lijepo što su ljudi međusobno iskreni, no gdjekad idu u tome ipak predaleko, pa se na pr. zaboravljaju na onaj nužan znak poštovanja prema starijima koji to ipak zaslužuju. Najposlije neki red mora biti među ljudima, a da ipak ne prijede u samu formalnost. Što se tiče međusobnoga druženja, čini mi se da vlada prilična iskrenost, barem veća nego što to čitamo za prijašnje djevojke. Dabome, ima i tu izuzetaka, no to se nalazi svagdje. Ali, općenito mi se čini kao da nestaje toga straha pred istinom, toga osobito ženskoga svojstva, jer žene vole običi svojom vještom rječitošću ono što im se ne mili da kažu, samo da onako izvana pristanu uz drugoga, a poslije će već pred nekim trećim nadoknaditi sve ono što su morale šutjeti.

— Nastaviće se —

Zagreb

Ivana Car

VII razred I ženske realne gimnazije

FELJTON

IZ AVTOBIOGRAFIJE ALEKSANDRE KOLLONTAY

Aleksandra Kollontayeva pripoveduje v prvem zvezku knjige »Führende Frauen Europas« o sebi sledeće zanimivosti:

»Zavedala sem se že rano, da ne smem uravnati svojega življenja po tradicijsnem vzoru, ker sem slutila, da bom človeštvu v korist, ako se osvobodim starih tradicij. Bila sem prepričana, da mora priti čas, ko bo nehala dvojna mera v morali: ena za moža, druga za ženo. Bila sem mnenja, da si bo pridobila žena častno mesto v človeški družbi samo s ceno svojih izvršenih del, s svojo osebnostjo, kot delavka, kot boriteljica in kot miselno bitje«.

»Hoditi svojo pot, delati, ustvarjati bok ob boku s možmi, boriti se za uresničenje naših socialnih idej to je bil motiv, to je bila vodilna sila vsega mojega dejanja in nehanja. Nikdar nisem dopuščala, da bi prihajala moja čuvstva v ospredje mojega življenja. V ospredju je stalo pri meni vedno: *delo in borba*«.

»Da bi me pa kdo ne razumel napak, poudarjam, da sem še daleč od novega ženskega tipa. Saj spadam še h generaciji onih žen, ki so zrastle na preokretu zgodovine.«

»Ljubezen s svojimi razočaranji, s svojimi tragedijami in večnimi zahtevami po popolni duševni harmoniji je igrala veliko ulogo v mojem razvijanju. Mnogo preveliko ulogo. Me, žene minule generacije, se nismo znale osvoboditi v svoji notranjosti. Izgubljale smo neverjetno

mного svojih duševnih sil in delovnih zmožnosti v neplodnih čuvstvenih doživljajih. Koliko več bi bile ustvarile in dosegle, da bi se ne bila vsa naša energija razbila v večnem boju s čuvstvi. Bil je večer boj ob vprašanju: ali delo v javnosti, ali zakon (brak) in ljubezen. Naša napa je bila, da smo ljubljenu možu darovale svoj jaz, svojo osebnost v nadi, da tako dosežemo popolno duševno harmonijo. Toda mož nam je skušal vsiliti svoj lastni jaz, hoteč, da bi se mu popolnoma prilagodile. Tako je postala ljubezen za ženo, ki je stremela po delu izven doma, prava veriga.«

»Moji starši niso bili reakcionarni. Nasprotno. Za tiste čase so bili še prav napredni in liberalni. Ampak nasproti otroku, nasproti mladini so imeli svoje trdne tradicije. Moj prvi boj z njimi se je začel radi zakona, »dobre partije«. Moja starejša, devetnajstletna sestra se je poročila s šestdesetletnim možem, ki je bil na visokem položaju. Jaz sem se upirala vsaki zvezi razuma ter sem se hotela poročiti le iz ljubezni. Proti volji svojih staršev sem si izbrala še zelo mlada, svojega bratranca, mladega inženirja, ki je bil brez vsakih sredstev. Sreča mojega zakona je trajala samo tri leta. Dobila sem sina, katerega sem sama vzgajala. Toda materinstvo samo ni moglo postati središče mojega bivanja in dasi sem svojega moža še vedno ljubila, vendar sem se čutila kot žena in gospodinja, kakor da

bi bila zaprta v ozki kletki. Zanimala sem se bolj in bolj za delavsko gibanje v Rusiji. Mnogo sem čitala in razmotrivala socialna vprašanja, poslušala sem razna predavanja in sodelovala v društvih za ljudsko prosveto... Tedaj so se začeli spori med mojim možem in menoj. Moj mož je namreč mislil, da delam v javnosti zato, da kljubujem njemu. Ostavila sem moža in sina in odpotovala v Zürich, da bi tam studirala socialno ekonomijo. Tedaj se je začelo moje delo za delavsko gibanje.

»Ko sem se leta 1899 vrnila v Rusijo, v Petrograd, sem vstopila v socialno - demokratično stranko. Udejstvovala sem se kot pisateljica in propagandistka. Posebno mi je bila na srcu usoda Finske, kateri je pretila nevarnost, da se ji odvzame samostojnost in njena relativna svoboda.«

»Živel sem v svojih otroških letih dolgo tam, na posestvu svojega starega očeta in zato mi je ta zemlja tako prirastla k srcu. Moje prvo večje znanstveno delo je bilo zato študija »O življenskih in delovnih razmerah finskega proletariata«. Knjiga je izšla leta 1903. Ob istem času so mi umrli starši, z možem sva že dolgo živela ločeno, samo moj sin je ostal pri meni. Zdaj sem se mogla popolnoma posvetiti svojemu delu: revolucionarnemu ruskemu in delavskemu gibanju. Leta 1905., ko je izbruhnila takozvana prva ruska revolucija, je bilo moje ime že dobro znano v narodnogospodarski in socialni literaturi. Prav tako sem bila priznana kot guvernica. Tedaj mi je bilo jasno, da se je v Rusiji še vse premalo storilo, da se pridobi tudi delovno ženstvo za osvobodilno borbo. Bila sem prepričana, da ta osvoboditev mora priti in sicer kot rezultat zmage novega družabnega reda. Tedaj sem se vrgla z vso silo v boj, da bi društvo za žensko volivno pravico sprejelo v svoj program tudi zahteve delavskega gibanja. To ni bilo lahko delo. Stala sem osamljena s svojimi idejami in zahtevami. Toda posrečilo se mi je v letih 1906—1908, da sem pridobila del svojih tovarišic za svoje načrte. Leta 1907. smo otvorile prvi klub delavk. Več članic onega kluba, ki so bile tačas še mlade delavke, so zdaj v novi Rusiji na odgovornih mestih. To delo, najbolj pa moji politični članki, v katerih sem pozivala Fince k ustaji zoper carizem, so mi nakopali proces z izgledom na večletno ječo. Morala sem naglo izginiti, mojega sina so sprejeli dobri ljudje, dom sem likvidirala.«

»Tako se je začela leta 1908. nova doba mojega življenja — politična emigracija. Kot politična begunka sem živela odslej v Evropi in Ameriki do padca carizma 1. 1917.«

»Na svojem begu sem najprej prišla v Nemčijo, kjer sem stopila v socialno - demokratično

stranko. Tu sem delovala kot pisateljica na političnem in socialnem polju in kot guvernica ter agitatorica sem nastopala po Nemčiji vse križem od severa do juga, od vzhoda do zapada.«

»Toda moja želja je bila osvoboditev delovne žene in njena enakopravnost v Rusiji. Malo pred mojim odhodom iz Rusije je izšla moja knjiga »Socialna podlaga ženskega vprašanja«, ki je imela dokaj uspeha, vendar sem morala še osebno vplivati, da se je začelo živahnejše gibanje za osvoboditev žene.«

»Šele tik pred svetovno vojno, tj. 1. 1914., so začeli menjševiki in boljševiki intenzivnejše in praktičnejše razmotrivati to vprašanje. Dva lista za delavke sta pričela med tem izhajati in 8 marc se obhaja od 1. 1914 dalje kot praznik delavk. Jaz sem živela še vedno v pregnanstvu in nisem mogla doma pomagati pri gibanju ruskih delavk.«

»Ko je izbruhnila svetovna vojna, sem bila s svojim sinom v Nemčiji. Aretirali so naju, ker moji papirji niso bili v redu. Pri hišni preiskavi je pa policija našla mandat socialno-demokratične stranke, ki me je pozivala kot delegatko stranke na svetovni kongres socialistov. Tedaj so postali gospodje ljubeznivi, kajte vedeli so, da kot taka ne morem biti prijateljica carizma. Vojna se mi je pa zdela od samega začetka norost, zločin in strahota. Jeseni 1. 1914. sem zapustila Nemčijo ter se preselila v Skandinavijo. V Nemčiji ni mogel tedaj mojega »antipatriotičnega« mišljenja nihče razumeti razven Karla Liebknechta in njegove žene Sofije ter še par drugih tovarišev v stranki, ki so se hoteli z menoj boriti proti vojni. To, kar je bilo v Nemčiji nemogoče, se mi je zdelo bo mogoče v neutralni Švedski. In res tu sem lahko pisala in govorila proti vojni. Tu sem našla razumevanje in dobre sodelavce za zmago internacionalizma in za borbo proti vojni. Poskušali smo tudi zopet vzbuditi internacionalno solidarnost delavstva vsega sveta. Poziv, ki sem ga izdala na delavke, je prišel na ilegalen način v Rusijo kakor tudi v druge dežele. Toda sredi boja in dela, so me švedske oblasti aretirale in me zaprle v Kungsholmske ječe. Od tu so me spravili v ječo na Malmö, potem so me izgnali na Dansko. Kolikor vem, sem bila prva izmed evropskih socialistov, ki sem bila aretirana radi propagande proti vojni. Tudi danska policija mi ni dala miru. Danski socialni demokratje niso bili prijatelji internacionalistov. Februarja meseca leta 1915. sem se preselila na Norveško, kjer sem delovala skupno s Šlapnikovim, ki je bil posredovalec med Ljeninom, mudečim se v Švici, in med Rusijo. Delati smo tudi skupno z norveškimi social-demokrati. Marca meseca istega leta sem skušala prirediti v Kristjaniji (zdaj Oslo) inter-

nacionalno demonstracijo delavk proti vojni, a zastopnice iz vojujočih se držav niso mogle priti. Pisala sem mnogo za internacionalni tisk različnih držav: angleški, norveški, švedski, ameriški in ruski. Takrat je tudi izšla moja brošura z naslovom: »Komu koristi vojna«, ki se je razširila v neštivilnih izdajah in ki je bila prevedena na razne jezike.

»Jeseni leta 1915. me je pozvala skupina ameriških Nemcev v Ameriko, da bi tam predavala. Odzvala sem se rade volje ter ostala v Ameriki pet mesecev ter sem prepotovala vse Zjedinjene države, in od Atlantskega do Tihega Oceana sem govorila v različnih jezikih v smislu Internacionale.«

»Ko se je rusko ljudstvo uprlo absolutizmu, sem bila že nekaj tednov zopet na Norveškem. Marca meseca leta 1917. ko je bila izdana politična amnestija, sem hitela domov v Rusijo. Bila sem ena prvih političnih emigrantov, vrnivših se v osvobodeno domovino. Čakalo me je že obilo nakopičenega dela. Ob tem času sem bila jako popularna kot govornica pri delavcih, vojakih, delavkah in pri vojaških ženah; bila sem pa tudi strašno obsodena in oklevetana od buržujskega tiska, ki me je celo obdolžil, da sem plačana od nemškega cesarja, ker sem oslabila rusko fronto. Bil je tedaj režim Kerenskega. Koncem junija me je moja — boljševiška — stranka poslala v Stockholm na neko internacionalno posvetovanje. Tu sem doznala, da je vlada Kerenskega začela borbo proti boljševikom s skrajnimi sredstvi. Več ljudi naše stranke je bilo že aretiranih, Ljenu in nekaterim drugim se je posrečilo ubežati. Tedaj sem začutila, da je moja dolžnost hiteti v Rusijo. Na meji me je dala vlada Kerenskega aretirati. Narod je pa zahteval, da se nas vse izpusti in ker je boljševizem pridobival vedno trdnejša tla, so nas izpustili. Oktobra so sovjeti prevzeli oblast in poslali vsem narodom poziv, da končajo vojno. Tedaj so me imenovali za ljudskega komisarja (ministra) za socialno skrbstvo. Kolikor vem, sem bila prva žena v zgodovini, ki je bila priznana kot član vlade. Po mojem mnenju je bilo najboljšo delo našega ljudskega komisarjata ustanovitev centrale za varstvo mater in dojenčkov. Nameravali smo napraviti palačo za varstvo mater, vzoren dom za razstavo, kjer bi prirejali tečaje za matere itd. To moje prizadevanje je dalo povod novim, bedastim napadom, da hočem ženstvo racionalizirati.«

»Žensko vprašanje še nikakor ni bilo rešeno. Po zakonu so sicer žene dobile vse pravice, v resnici pa niso bile nič na boljšem nego prej. Jeseni leta 1918. sem zastavila vse svoje sile za prava žene. Tako se je vršil že novembra

leta 1918. prvi kongres delavk in kmetic vse Rusije. Bilo je tu 1147 delegatk. Bilo je treba ženstvu razložiti novi državni red, politično jih šolati.«

»Leta 1922. sem bila imenovana za poslanika na Norveškem. Med svojim diplomatskim delom sem napisala kratko novelo »Pota ljubezni«, in socijološki članek: »Krilati Eros.« Moje imenovanje za poslanika je dvignilo mnogo hrupa saj je bilo nezaslišano, da žena zastopa državo. Konservativni in »beli« tisk v Rusiji je pisal zelo ogorčeno ter je skušal na vse načine, da me prikaže kot pravo strašilo nemorale. Toda tu moram poudarjati, da v službenem oziru tekom treh in pol leta ni bilo od nobene strani najmanjšega nezaupanja do diplomatskega dela žene. Zdrav demokratični duh norveškega naroda je gotovo mnogo pripomogel, da mi kot ruskeemu poslaniku moje delo ni bilo otežkočeno zato, ker sem bila žena. Poleti in v zimi leta 1923. sem sklenila več trgovinskih pogodb med Rusijo in Norveško, kar je bilo v korist obema državam.«

»Leta 1924. sem bila imenovana za opolnomočnega ministra ter sem v tradicionalnem ceremonielu izročila norveškemu kralju svoja poverilna pisma. To je bil zopet povod da je konservativni tisk zaropotal proti meni. Saj se še ni zgodilo, da bi bila sprejeta žena v visokem ceremonielu.«

»Leta 1925. so bile pogodbe ratificirane. S tem je bila moja naloga na Norveškem končana in tedaj so me poslali v Meksiko kot zastopnico Sovjetov. Če sem kaj dosegla, ne pripisujem uspeh mojim posebnim sposobnostim: moji uspehi so samo simbol, ki kaže, da je žena že daleč napredovala na poti občega priznanja.«

Ljubljana.

Priredila M. B.

BELEŠKE

Vida Jeraj. — 1 maja umrla je u Ljubljani pesnikinja Vida Franica Jerajeva u 57 godini života. Ona je bila rodom s Bleda i ćerka je nećaka najvećeg slovenaćkog pesnika Prešerna. O njenom književnom radu donećemo prikaz u idućem broju našega lista.

U Ministarstvu pravde naimenovana je za sudskog inspektora **g-đa Smilja Krikner.** Ovo je najveći položaj, koji je dostigla jedna žena u našoj sudskoj struci, i g-di Krikner najtoplije ćestitamo.

Žene izaslanice Ministarstva prosvete na gimnaziskim maturama. Ove godine Ministar prosvete je naimenovao tri žene za izaslanice na maturi i to: g-đu Malvinu Gogić, inspektora, u Prvoj ženskoj realnoj gimnaziji i u Ućiteljskoj školi milosrdnih sestara u Zagrebu; g-đu Dr. Stajnuš za izaslanika u Prvoj ženskoj gimnaziji u Beo-

gradu i Dr. Milicu Bogdanoniv u Ženskoj Gimnaziji u Kragujevcu. Pošto se Dr. Bogdanović zahvalila, to je za žensku gimnaziju u Kragujevcu određena g-đa Katarina Dinić, profesor iz Beograda.

Komisija za cenzuru filmova. Prema novom zakonu, koji je donet, u komisiju za cenzuru filmova ulazi jedan zvaničan predstavnik ženskih organizacija.

Ženski pokret u Beogradu priredio je u toku marta i aprila nekoliko veoma interesantnih predavanja i to: Dr. Mila Obradović govorila je o Rosi Mayereder; G-đa Alojzija Štebi o »Nezaposlenosti i njenim uzrocima«; g-đa Vera Kićevac o »Prostituciji« i g-đa Anđa Hristić o »Radu žena za dobro čovečanstva«.

Adela Schreiber - Krieger, član nemačkog parlamenta i potpredsednica Internacionalne feminističke alijanse, proslavila je 29 aprila t. g. svoj 60 roden-dan. Schreiberova je rodnom iz Beča, a mladost je provela u Meranu, gde je njen otac, kao lekar, imao sanatorium. Posle udaje se preselila u Berlin, gde još i sada živi. U mladosti se mnogo bavila književnošću i mislila je da će tu naći svoje polje aktivnosti. No, docnije su socijalni problemi okupirali svu njenu delatnost. Pre 30 godina ona je pvela pokret za zaštitu materinstva, i time je stvorila nebrojeno protivnika. Ona je tražila da društvo ne odbacuje neudatu ženu, koja postane majka, i da se njeno dete mora socijalno i pravno zaštititi. Godine 1918 ona je stupila potpuno u socijalno-demokratsku stranku i docnije je postala poslanik te partije u Rajhstagu. U Rajhstagu je uvek zastupala zahteve žena, a naročito se trudila da za važne akcije prikupi sve žene-poslanike da zajedno rade. Uopšte, njeni napori idu za tim, da se preko svega onoga, što razdvaja žene u nacionalnom i političkom životu, istaknu njihove zajedničke težnje i ciljevi. Stoga je ona tako fanatični propovednik zbliženja i sporazumevanja između Nemačke i Francuske, i u tome cilju ona je prošle godine održala veliki broj predavanja u Francuskoj. Ovi njeni napori su je doveli i u Internacionalnu feminističku alijansu u kojoj radi od njenog osnivanja, iako taj njen rad u redovima socijalističkih žena ne nailazi na odobravanje. Schreiberova ima i vrlo lep i vrlo plodan književni rad. Uz njenu saradnju izašla je pre rata vrlo opsežna i iscrpna monografija o materinstvu, delo koje će još dugo imati svoju vrednost. Godine 1914 ona je dala inicijativu za obrađivanje pitanja ženinog rada u formi kratkih, sažetih monografija i ona je primila i uredništvo toga dela. Rat je prekinuo ovo zanimljivo prikazivanje žene na poslu, i izašle su samo dve lepe opremljene sveske — »Domaćica« i »Umetnica«. Zatim je uredila i izdala istoriski pregled socijalističkog ženskog pokreta u Nemačkoj, napisala lep prikaz života i rada Hedvike Dohm i t. d.

Adeli Schreiber, koja je takođe prošle godine bila na Beogradskoj internacionalnoj konferenciji za mir, želimo od sveg srca da još dugo radi za oslobođenje žene i za mir, i da dočeka ostvarenje svojih iskrenih težnja na tome polju.

A. Š.

Louise Dumont. Noći između 3 i 4 maja umrla je u Düsseldorfu Louise Dumont, stara 70 godina, a većito mla-

da u čežnji za lepim. Dumontova je poznata u Nemačkoj kao stvaralac jednog između najboljih pozorišta, to je »Schauspielhaus« u Düsseldorfu. Ona je pre 27 godina otvorila sa svojim mužem ovu pozornicu, da na njoj ostvari svoje umetničke ideale. U tome je sasvim uspela i ostvarila je i sasvim nov, svoj stil ansambla. U školi, koju je pored pozorišta vodila, ona je prenosila svoje ideale i na pozorišni podmladak. Vrata njenog pozorišta su bila širom otvorena svima mladim književnicima, i svima, koji su želeli da stvore nešto novo u pozorištu. Ona je bila voda, — tako kaže jedan njen prijatelj — ne silom nekog položaja, već silom njene genialne individualnosti i umetnosti.

Dr. Alice Salomonova o kojoj smo pisali u prošlom broju našega lista, prilikom njene 60 godišnjice, dobila je počasni doktorat medicinskog fakulteta Berlinskog univerziteta. Dobila je takođe srebrnu medalju Pruske države, a socijalnoj školi u Berlinu Schönebergu dali su njeno ime.

Sigrid Undset, jedna između najboljih ženskih književnica i nosilac Nobelove nagrade za literaturu, Norvežanka, proslavila je 20 maja t. g. svoj pedeseti roden-dan.

Predsednica Austriskog narodnog ženskog saveza, Hertha von Sprung, napunila je pre kratkog vremena 70 godina. Ona je još pre rata bila inspektor za stručne ženske škole (domaćičke i zanatske) i po njenom nacrtu su te škole organizovane. Godine 1923 dobila je kao prva žena u Austriji čin »vladinog savetnika« i tri godine docnije, kad je zatražila penziju, dobila je naziv »dvorskog savetnika«. U nacionalnom i internacionalnom ženskom pokretu ona radi već od mladosti. Skromna, tiha i povučena, Sprungova je uspela da se njen rad visoko ceni i da postane na polju stručnog ženskog školstva pravi autoritet.

Udruženje žena inženjera. Iz ženskog časopisa »Die Oesterreicherin«, donosimo sledeću interesantnu belešku o ženama inženjerima u Engleskoj. Udruženje žena inženjera — Women's Engineering Society — osnovano je sa zadatkom da zastupa innterese žena inženjera i da prikaže njihov rad široj publici. Ovo udruženje je osnovalo pre kratkog vremena aeronautičku sekciju. Ima već vrlo veliki broj članova, od kojih znatan broj radi u specijalnim strukama i postizava zavidne položaje. Na pobudu ovog udruženja osnovano je naročito udruženje žena elektrotehničkih inženjera — Women's Electrical Association — sa zadatkom da propagiraju upotrebu elektrike u domaćinstvu i da postignu saradnju sa domaćicama. Inicijativu za osnivanje oba udruženja je dala inženjerka K. Haslett, koja je dobila za svoj rad visoko odličje engleskog kralja kao prva žena tehničar. Pored nje su se istakle još g-đe M. Partridge i Willson. G-đa Partridge je prva žena, koja je postala veoma cenjena kao »inženjer za domaćinstvo« i konstruisala je mnoge aparate za domaćinstvo, kojima se može uštedeti vreme. G-đa Willson nije diplomirani inženjer, već je bila radnica u fabrici, a docnije, kad se udala, saradivala je sa mužem u njegovoj fabrici i na taj način je ona dobila toliko tehničkog znanja, da je postala ekspert za izvesna tehnička pitanja. Njena specijalna struka je gradnja kuća sa instalacijama kojima se štedi u vremenu.